

מנה ברכת

שינוי הדף היומי בדון קצרו

לע"נ הגה"צ רבי יעקב בן רבי
צבי יהודה אידלשטיין זצוק"ל
הערות והנחיות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 7 פרשת יתרו תש"פ

ברכות מד-ג

שנו בברייתא שטחול טוב לשיניים אך אינו טוב למעיים וכרישים טובים למעיים ולא לשיניים, ירק חי מוריק את הפנים, ירק קטן מקטין, ודבר חי- שלם, משיב נפש וכן דבר קרוב לנפש הבהמה משיב את הנפש, כרוב למזון ותרד לרפואה אוי לגוף שלפת עוברת בתוכו, טחול יפה לשיניים ולכן ילעס ויזרוק, וכרישים שאינם יפים לשיניים יבשל היטב ויבלעם, ר' יצחק אמר שירק חי אינו טוב בסעודה שאחר הקזה, והאוכל ירק קודם ד' שעות ביום אין לדבר אתו מריח הפה ולכן אין לאכול ירק חי קודם ד' שעות, וכשהביאו לפני האמוראים ירק חי, אמר רב רב אשי אכלו ומר זוטרא לא אכל, אמרו לו איך אתה יכול לדבר אתנו אמר להם שאני סובר כדברי ר' יצחק שאסור לאכול אך מותר לדבר עם האוכל, רב חסדא אמר שקטן מקטין אפילו גדי ששזה וזו ודוקא שלא גדל לרבע גודלו, אמר רב פפא שנפש משיב נפש אפילו דגים קטנים מאד, רב אחא בר יעקב אמר שבשר צואר שהוא קרוב ללב משיב את הנפש וכן אמר רבא למשרתו שיביא לו בשר ממקום שקרוב לברכת השחיטה, משמע שכרוב נחשב טוב רק לאכילה, ומה ששינוי שששה דברים מרפאים חולה, כרוב תרדין ומי סיסין דבש וקבה ורחם ויותרת כבד, יש לומר שכרובטובלמזון ולרפואה. אוי לבית שעוברת בו לפת זה רק לבדו שהרי רבא אמר למשרתו שאם יראה לפת בשוק לא יאמר במה נלפת הפת ולאביי הוא רע רק בלי בשר ולרבא בלי מים לאחריו וכן אמר רב שהוא מזיק רק בלי בשר ושמואל הוסיף שהוא טוב עם בישול ר' פפא שהיה עושה שיכר שלא מצוי אצלו יין אמר שהוא שובר כח הלפת בעצים ואשתו היתה מבשלת הלפת בשמונה בקעיות עצים גדולות.

שנו בברייתא שדג מלוח לפעמים ממית ביום ז' וי"ז וכ"ז למליחתו, ודוקא שאינו צלוי כראוי, ואם הוא צלוי כראוי אינו מזיק, ואם שותה אחריו שיכר אינו מזיק גם באין צלוי כראוי.

רב אידי בר אבין אמר שמי שנחנק מאומצת בשר ושותה מים עמה אין צריך לברך.

דף מה רבא בר חנן או אביי שאל את רב יוסף מה מברכים על מים ורב יוסף אמר ראה מה נוהג העולם שהכל בתחילה ובורא נפשות בסוף.

פרק שלושה שאכלו

משנה שלשה שאכלו יחד חייבים לזמן, האוכל דמאי ומעשר ראשון שנטלה תרומתו מצטרף לזימון וכן מעשר שני והקדש שנפדו שלא כראוי, שמש שאכל כזית וכותי מזמנים עמם, אך אין מצרפים לזימון את האוכל טבל ומעשר ראשון שלא נתרם כראוי וכן מעשר שני והקדש שלא נפדו ושמש שלא אכל כזית ונכרי ונשים ועבדים וקטנים, ולא מזמנים על פחות מכזית ולר"י פחות מכביצה גמרא לרב אסי לומדים זימון מהפסוק גדלו לה' אתי ור' אבהו למד מהפסוק מכי שם ה' אקרא הבו גודל לאלוקינו, ורב חנן בר אבא למד מהפסוק גדלו לה' אתי לומדים שהעונה לא יגביה קולו יותר מהמברך, ור"ש בן פזי למד מהפסוק משה ידבר והאלוקים יענו בקול לומדים שהמתרגם לא יגביה את קולו יותר מהקורא וכשקולו של המתרגם נמוך ינמיך גם הקורא קולו, וכן שינוי בברייתא.

נחלקו רב ור' יוחנן אם גם שנים יכולים לזמן, או שאין יכולים ואין להוכיח ממה שכתוב במשנה ששלושה חייבים ומשמע ששנים לא שיתכן ששנים אינם חייבים אך יכולים לזמן, ויש להוכיח מהמשנה שג' אין יכולים לחלק ומשמע ששנים יכולים, יש לדחות שיתכן ששלושה אין יכולים כשקבעו מתחילה לכך והיוצא מוציא אותם מחובה, ואין להוכיח מהשמש שמשמש שנים שאוכל עמם גם בלא רשותם שנח להם שמזמנים אתו אך שלושה שממילא מזמנים אוכל עמם רק ברשותם ומשמע ששנים לא זימנו יחד, עמוד ב' אך יתכן שנח להם צירוף השמש שיהיה להם חובה, ואין להוכיח מנשים שמזמנות לעצמם למרות

דף מד משנה האוכל דבר מלוח יחד עם פת מברך על המליח ופותר את הפת שברכת העיקר פוטרת הטפל. גמרא רב אחא בר עזריא אומר בשם רב אשי שמשנתנו מדברת באוכל פירות גינוסר שהם מתוקים מאד ואוכל דבר מלוח והפת נעשית טפלה לדבר מלוח, רבה בר בר חנה סיפר שכשאכלו פרות גנוסר כשהם היו מאה איש היה כל אחד אוכל עשרה, וכשהם היו עשרה איש היו אוכלים כל אחד מאה, וכלי של ג' סאים מחזיק מאה פירות, והאוכל נשבע שלא אכל דבר מזין כזה, ר' אבהו היה אוכל מפירות אלו עד שנעשה בשרו חלק שנפלו זבובים מפניו, ר' אמי ור' אסי אכלו עד שנשר שערם, ריש לקיש אכל מהם עד שנטרפה דעתו ור' יהודה נשיאה שלח קבוצת אנשים לקחתו לביתו.

רבין בא מא"י ואמר מאחת הערים של ינאי בהר המלך היו מוציאים ס' ריבוא ספלי דג טונה למאכל קוצצי תאנים במשך שבוע, ומעץ אחד בהר המלך הורידו מ' סאה גוזלות ג' מחזורים בחודש, ור' יצחק אמר שבעיר גופנית בארץ ישראל היו שמונים זוגות אחים כהנים שנישאו לשמונים זוגות אחיות כוהנות, ובדקו בבבל ומצאו רק את שתי בנותיו של רב חסדא שהם כוהנות, והן נישאו לשני אחים שאינם כהנים רמי בר חמא ומר עוקבא בר חמא.

לרב, סעודה בלי מלח אינה סעודה, ולר' יוחנן סעודה בלי תבשיל לח אינה סעודה.

משנה לר"ג אחר ענבים תאנים ורימונים מברך ג' ברכות, ולחכמים ברכת מעין ג', לר"ע אפילו אם ירק מבושל הוא מזונו יברך עליו ג' ברכות, על מים ששותה לצמאו מברך שהכל, ולר' טרפון בורא נפשות רבות. גמרא ר"ג למד מהסמיכות ארץ חטה ושעורה, ארץ אשר לא במסכנות תאכל לחם, לפסוק ואכלת ושבעת, שכל ז' מינים מברכים ג' ברכות בסוף, ולרבנן ארץ מפסיק, ולר"ג הוא בא למעט כוסס חטה שאין מברכים ג' ברכות.

ר' יעקב בר אידי אמר בשם ר' חנינא שעל דבר מחמשת מינים מברך מזונות ובסוף מעין ג', ורב בר מרי אמר בשם ריב"ל שז' מינים ברכתם העץ ובסוף מעין ג', ורב דימי אמר שהברכה היא: על העץ ועל פרי העץ ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שהנחת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה רחם ה' אלוקינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל מזבחך ותבנה ירושלים עיר קדשך במהרה בימינו והעלינו לתוכה ושמחינו בה כי אתה טוב ומטיב לכל, ובה' מינים מתחיל על המחיה ועל הכלכלה ומסיים על הארץ ועל המחיה, ולדעת רב שבר"ח מסיים בתפלה מקדש ישראל וראשי חדשים, אומר רב חסדא שכאן מסיים על הארץ ועל הפירות, ולר"ג בר יצחק הוא אמר לתלמידיו מא"י על פרותיה, ור' יוחנן אמר על הארץ ועל פירותיה ולר"ג הוא אמר לתלמידיו מבל על הארץ ועל הפירות.

עמוד ב' רב יצחק בר אבדימי אמר שעל ביצים ומיני בשר מברך שהכל ובסוף בורא נפשות ועל ירקות, ואינו מברך בסוף, ולדעת ר' יצחק מברך על ירקות אך לא על מים, ולר' פפא גם על מים, ומר זוטרא שכתוב בלא אביו אמר כדעה שמובאת עם אביו ור' שימי בר אשי שמוזכר עם אביו סבר כדעת ר' יצחק, ור' אשי החמיר בהכל, ובמשנה שכתוב יש טעון לפניו ולא לאחריו רב פפא יפרש שבא למעט מצוות שלא מברכים לאחריהם, ולבני מערבא שמברכים גם אחר מצוות, כגון בחליצת תפילין לשמור חוקיו, המשנה באה למעט ברכת הריח שלא מברכים לאחריהם.

ר' ינאי אומר בשם רבי שכל מאכל כמדת ביצה ביצה טובה ממנו ורב דימי אמר שטובה ביצה מגולגלת אחת מששה לוגין של סולת ועוד אמרו שזה טוב משש צלויים וארבע מבושלים אך בשר כביצה עדיף.

ר"ע במשנה דיבר על קלח כרוב שאז יתכן ששלק מזין.

שלכאורה אפילו מאה נשים כשנים אך בכל זאת יש יותר משנים, ומה ששנינו שנשים לא מזמנות עם עבדים למרות שהם יותר משנים בגלל שזה גורם לפריצות, ואין להוכיח שרב הוא הסובר ששנים לא מזמנים ממה שרב דימיבר יוסף אמר משמו שאם ג' אכלו ואחד יצא לשוק הם קוראים לו לזימון ששם הוא התחיל עמם וקבעו בחובה, אלא ר' יוחנן הוא הסובר ששנים לא מזמנים, שר' יוחנן אמר ששנים אין אחד מוציא חבירו והקשו על כך הרי שומע כעונה וביאר ר' זירא שהכוונה שאין ברכת הזימון ביניהם ואף שהתלמידים שבאו מא"י אמרו ששנים מזמנים לכאורה הם שמעו מר' יוחנן ויש לדחות שהם שמעו את זה מרב קודם שהוא יצא מא"י.

אביי אומר שאחד מהג' שיצא לשוק מצטרף דוקא כשקוראים לו ועונה, ומר זוטרא אומר שבעשרה כולם צריכים להיות במקום אחד, ורב אשי מקשה שט' מתוך י' יותר טוב מב' מתוך ג' ומר זוטרא סובר שאי אפשר להזכיר שם שמים פחות מ' במקום אחד.

אביי אומר ששנים שאכלו מצוה ליחלק שאין א' מוציא חבירו וכן שנינו שאחד לא מוציא אחר בבקיאם וכשאחד בור יכול השני להוציאו.

רבא אמר ששלושה שאכלו, אחד מפסיק לשנים לזימון אך השנים לא מפסיקים עבור אחד ור' זירא אמר כמותו ומה שרב פפא הפסיק עבור אבא מר בנו זה רק לפני משורת הדין, יהודה בן מרימר ומר בר רב אשי ורב אחא מדפתי אכלו ביחד ולא היה אחד מהם מופלג מחבירו לברך ואמרו שיתכן שבמקרה כזה עדיף שכל אחד יברך לעצמו, וברכו לעצמם ואמר להם מרימר שהם לא יצאו ידי זימון, ועכשיו לא יזמנו שאין זימון למפרע.

מי שרואה שמזמנים ולא אכל עמהם לרב זביד אומר ברוך ומבורך ולרב פפא עונה אמן, ורב זביד דיבר כששמע שאמרו נברך ורב פפא דיבר כשאומרים ברוך שאכלנו עונה אחריהם אמן, בבונה ירושלים משובח העונה אמן לעצמו כמו שאביי הכריז אמן בקול שידעו הפועלים שנגמר חיובם ויחזרו לעבודתם ר' אשי ענה אמן בשקט שלא יזלזלו בהטוב והמטיב, והעונה אמן לעצמו אחר שאר ברכותיו זה מגונה.

דף מו כשחלה רב זירא קיבל עליו ר' אבהו שאם יתרפא ר' זירא שהוא היה קטן שנחרכו שוקיו אעשה יום טוב לחכמים וכשהתרפא הוא עשה סעודה ואמר לר' זירא לבצוע ואמר ר' זירא שר' יוחנן אמר שבעל הבית בוצע, ובברכת המזון ביקש מר' זירא לברך ואמר שהבוצע מברך, אך ר' אבהו אחז כמו שאמר ר' יוחנן בשם רשב"י שאף שבעל הבית בוצע שיבצע בעין יפה אך אורח מברך שיברך את בעל הבית, והברכה היא יה"ר שלא יבוש בעה"ב בעוה"ז ולא יכלם לעוה"ב ורבי הוסיף ויצליח מאד בכל נכסיו ויהיו נכסיו ונכסיו מוצלחים וקרובים לעיר ולא ישלוט שטן לא במעשה ידיו ולא במעשה ידינו ולא יזדקר לפניו ולפנינו שום הרהור חטא ועברה ועוון מעתה ועד עולם.

לר"נ ברכת הזימון היא עד נברך ולר' ששת עד הזן ומה שכתוב בכרייתא אחת ברכת המזון שתים שלוש ושלוש ובכרייתא אחרת שלושה וארבעה אין מחלוקת בברכת הזימון אלא ר"נ יפרש שלושה כשענה עד נברך וארבע כשלא היה זימון, והכרייתא שאמרה שתים שלוש מדובר לענין פועלים שמצרפים ברכת הארץ עם בנין ירושלים, ורב ששת יפרש את הכרייתא שתים ושלוש עם הזן, או בלי הזן כשכבר היה זימון והכרייתא של שלוש וארבע היא למ"ד הטוב והמטיב דאורייתא, ורב יוסף מדייק שהטוב והמטיב לא מדאורייתא ממה שפועלים עוקרים אותה, ורב יצחק בר שמואל בר מרתא מביא ראיה ממה שהיא פותחת בברוך ואין מסיימת בברוך שהרי שנינו שכל הברכות פותחות בברוך וגם מסיימות מלבד ברכת הנהנין וברכת המצוות שרק פותחות בברוך וברכה הסמוכה שאין פותחת בברוך וכן ברכה אחרונה של קר"ש שאין פותחת בברוך, **עמוד ב** וא"כ ברכת הטוב והמטיב היא ברכה בפני עצמה, ור"נ בר יצחק מדייק שהיא לא דאורייתא ממה שעוקרים אותה בבית האבל, ששנינו שבבית האבל מברכים רק הטוב והמטיב ולר"ע גם דין האמת, ומר זוטרא הגיע לרב אשי שהיה אבל והוא בירך הטוב והמטיב קל אמת דין אמת שופט בצדק לוקח במשפט שליט בעולמו לעשות כרצונו כי כל דרכיו

משפט שהכל שלו ואנחנו עמו ועבדיו ובכל אנו חייבים להודות לו ולברכו גודר פרצות בישראל הוא יגדור הפרצה הזאת בישראל לחיים.

רב זביד אמר בשם אביי שהמצטרף לזימון והמשיך לאכול, כשמברך חוזר לראש ולדעת רבנן חוזר למקום שפסק וכן הלכה.

ריש גלותא אמר לרב ששת שאף שאתם חכמים אך הפרסיים בקיאים מכם בצרכי סעודה שכשמסובים בב' מיטות גדול בראש ושני לו מעליו ואם יש ג' גדול באמצע שני לו למעלה ושלישי למטה ממנו אך קשה שא"כ כשירצה להברעם הסמוך לוהואיצטרך להזדקף יש לפרש שהוא יראה לו ברמיזה ואינו צריך להזדקף, מים ראשונים מתחילים מהגדול והקשה רב ששת וכי הוא ימתין אמר ריש גלותא שיביאו לו מיד את הפת ואינו ממתין, ומים אחרונים מתחילים מהקטן אך קשה וכי הגדול ישב בידיים מזהמות יש לומר שעדיין לא מסלקים את הפת מהגדול, ורב ששת אמר שאנו יודעים כל זה מבריייתא והבריייתא מוסיפה שמים אחרונים כשהם חמשה מתחילים מהגדול וכשהם יותר מתחילים מהקטן עד שמגיעים לחמשה ובהם מתחילים מהגדול והמתחיל במים אחרונים הוא מברך, וזה כדברי ר' חייא בר אשי בשם רב שהנוטל ידיו תחילה באחרונה הוא מזומן לברכה, וכך כשרבי כיבד את רב ליטול ידיו תחילה למים אחרונים ורב רעד ור' חייא אמר לו שרבי כבדו בזימון.

דף מז אין מכבדים בדרכים ובגשרים ובנטילת מים אחרונים, וכשרבין ואביי הלכו יחד בדרך וחתמורו של רבין הקדים לחמורו של אביי ורבין לא אמר לו ילך מר ואביי הקפיד שגסה דעתו של רבין מאז שעלה לא"י, אך בפתח בית המדרש כיבדו רבין לאביי ואמר לו יכנס מר אמר אביי וכי עד עכשיו לא הייתי מר אמר לו רבין שאין מכבדים אלא בפתח שראוי למזוזה ואפילו בית מדרש שפטור ממזוזה אך הוא פתח הראוי למזוזה אך בדרך אין דין כיבוד.

רב יהודה בר שמואל בר שילת אמר בשם רב שאין המסובים אוכלים עד שיטעום הבוצע ורב ספרא דקדק לומר **לטעום** כלשון רבו.

שנו בכרייתא ששנים ממתנינים אחד לשני ליטול מהקערה אך ג' אין ממתנינים, הבוצע נוטל ראשון אך יכול לחלוק כבוד לרבו או לגדול ממנו.

כשרבה בר בר חנה חיתן את בנו עם משפחת רב שמואל בר רב קטינא לימד את בנו החתן שאין בוצעים עד שיכלה אמן מהעונים ורב חסדא הוסיף מרוב העונים ורמי בר חמא הקשה מדוע לא לחשוש למיעוט אמר רב חסדא שהמאריך יותר מדאי הוא טועה. **שנו בכרייתא** שלא יחטוף אמן שאומר את האלף בשוא ולא בקמץ יחטפו חייו והאומר אמן קטופה שאינו מדגיש את הנון יתקטפו ימיו והעונה אמן יתומה שלא שמע את הברכה יהיו בניו יתומים והמאריך באמן יאריכו ימיו ושנותיו.

רב ושמואל ישבו בסעודה ורב שימי בר אשי רצה להצטרף עמם אמר רב כבר גמרנו לאכול ואינו מצטרף עמם לזימון ושמואל אמר הרי אם היו מביאים לו פטריות ולרב גוזלים היינו אוכלים וא"כ אין סילוק מלאכול והוא מצטרף עמם לזימון.

כשתלמידי רב אכלו בא אליהם רב אחא והם אמרו שגדול בא לברך להם והוא אמר שלא הגדול מברך אלא העיקר שבסעודה שהיה בתחילה, ולהלכה גדול יברך גם כשכא בסוף.

האוכל דמאי מצטרף לזימון כיוון שהוא יכול להפקיר את נכסיו ולהיות עני ושנינו שלב"ה מאכילים את העניים והאכסנאים בדמאי ולב"ש אין מאכילים דמאי כלל.

במעשר ראשון מדובר שניטל תרומת מעשר אך לא תרומה גדולה, ומדובר שנתן מעשר בשבלים ופטור מתרומה גדולה שכתוב מעשר מן המעשר ולא תרומה גדולה ומעשר, ולכן הוא מצטרף לזימון, ורב פפא מקשה מדוע אם הקדימו בכרי אינו פוטר מתרומה גדולה **עמוד ב** אמר אביי שכיוון שכבר נהיה דגן אומרים על זה מכל מעשרותיכם תרימו.

החידוש במעשר שני והקדש שנפדו שאף שלא נתן את החומש אינו מעכב.

שמש שאכל כזית מצטרף שנחשב קביעות אף שמשמש.

יש להקשות בכותי הרי עם הארץ אין מזמנים עליו לאביי המשנה דברה בכותי חבר שעדיף מעם הארץ, ולרבא עם הארץ שחשוד על מעשרות אין מזמנים עליו, ששינוי שלר"מ ע"ה נקרא שאינו אוכל חולין בטהרה ולרבנן שאינו מעשר פרותיו והמשנה דברה בכותי חבר שמעשר פרותיו ובמצוה שכתובה בתורה הם נזהרים בה יותר מישראל, לר' אליעזר ע"ה הוא אחד שאינו קורא קר"ש שחרית וערבית, ולר' יהושע שאינו מניח תפילין, ולבן עזאי שאין לו ציצית, ולר' נתן שאין לו מזוזה, ולר' נתן בר יוסף שיש לו בנים ואינו מגדלם לתורה, ולאחרים כל שלא שימש ת"ח, שלא למד גמרא שהיא סברא ורב הונא אמר שכך ההלכה, ורמי בר חמא לא כיבד את ר' מנשיא בר תחליפא למרות שלמד משניות ובריתות, וכשנפטר, אמר רבא שהוא נפטר כי רב תחליפא כן שימש ת"ח, ורמי בר חמא לא חקר עליו מספיק או שרב תחליפא שמע שמועות מהחכמים וחזר על כך לכן נחשב תלמיד חכם.

אכל טבל אין מצטרף אף שהוא רק מדרבנן כגון עציץ נקוב. מעשר ראשון שלא תרמו תרומה גדולה באופן שהלוי הקדים בכרי שחייב בתרומה, והחידוש הואכדברי אביי לעיל, מעשר שני והקדש אף שנפדו אלא שלא היה כהלכתו שפדה מעשר שני באסימון שמועיל רק כסף עם צורה ובהקדש מדובר שפדה עם קרקע ופודים הקדש רק בכסף שכתוב ונתן הכסף. **הדין של שמש פחות מכזית** נכתב אגב הרישא שמש שאכל כזית מצטרף,

המשנה כותבת שנכרי לא מצטרף והחידוש הוא אפילו כשהוא נימול אך כל זמן שלא טבל עדיין נחשב נכרי גמור.

לר' יוסי קטן המוטל בעריסה אף שאין מזמנים עליו מצרפים אותו לעשרה, וכן עבד מצטרף לעשרה ור"א ששחרר עבדו כדי שיהיה מנין שהיו חסרים שנים ושחרר עבד אחד ומועיל למרות שהעשירי הוא עבד, ואף שרב יהודה אמר שהמשחרר עבדו עובר בעשה של לעולם בהם תעבודו אך מותר לשחרר למצוה דרבים כדי שיצאו בקדושה.

ר"ל אומר שהמשכים מעשרה ראשונים אפילו מאה באו אחריו נוטל שכר כנגד כולם, **לרב הונא** תשעה וארון מצטרפים והכוונה שהם תשעה שנראים כעשרה, לדעה אחת דוקא שהם ביחד שלא נראה שחסר אחד ולדעה אחרת דוקא כשמפוזרים נראים מרובים יותר, **ר' אמי** אומר ששנים ושבת מצטרפים וכוונתו ששני ת"ח שמחדדים זה את זה בהלכה מצטרפים, ורב חסדא ורב ששת הראו אחד על השני.

לר' יוחנן קטן שהביא סימנים קודם שנתו השלוש עשרה מזמנים עליו וכן מוכח בבביתא שכתוב שהביא שתי שערות מזמנין עליו ואין מדקדקים בקטן ומשמע אף שלא הגיע לכלל שנים.

דף מח ר"ג אומר להלכה שאם הקטן יודע למי מברכים מזמנים עליו, אביי ורבא בקטנותם היו לפני רבה ושאל אותם למי מברכים ואמרו להקב"ה ושאלם היכן מקומו רבא הצביע לתקרה ואביי יצא לחוץ והצביע לשמים אמר להם שניכם תהיו חכמים כמו שאומרים על דלעת שנכרת מתחילתה.

רב יהודה בר רב שמואל בר שילת אמר בשם רב שאם ט' אכלו דגן ואחד ירק מצטרף ורב חסדא אמר אף ח' וז' ור' ירמיה אמר שו' ג"כ מספיק והעיקר שיש רוב, ור' זירא סובר שלא מספיק ששה שצריך רוב הניכר מהאוכלים.

כשינאי המלך ואשתו אכלו רצה ינאי שחכם יברך להם אמרה לו אשתו שהיא יכולה להביא מישהו אך ישבע לה שלא יפגע בו והיא הביאה את אחיה שמעון בן שטח והושיבוהו ביניהם אמר לו ינאי ראה את הכבוד שמכבדים אותך ואמר שמעון שהתורה היא זו שמכבדת אותו שכתוב עליה סלסלה ותרוממך תכבדך כי תחבקנה, אמר לו המלך רואה אתה שאינך מקבל מרות, ונתנו לו לברך והוא אמר איך אברך, ברוך שאכל ינאי וחביריו והוא שתה את הכוס, ונתנו לו כוס אחרת וברך, ואמר ר' חייא בר אבא שהוא דעת יחיד שר' חייא בר אבא אמר בשם ר' יוחנן אפשר להוציא בברכה רק מי שאכל כזית דגן, אך קשה ממה שאמר רשב"ג שאם טבל בציר או אכל גרוגרת מצטרף יש לומר שמועיל להצטרף ואינו יכול להוציא עד שיאכל כזית דגן, וכן אמר רב חנא בר יהודה בשם רבא, **עמוד ב** ואמר רב חנא בר יהודה בשם רבא

שאם אכל עלה ירק ושתה כוס יין הוא מצטרף אך להוציא צריך כזית דגן.

ר"ג אומר שמשא תיקן ברכת הזן כשירד המן, יהושע תיקן ברכת הארץ כשנכנסו לארץ דוד תיקן ברכת בונה ירושלים על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ושלמה הוסיף על הבית הגדול והקדוש, הטוב והמטיב תיקנו ביבנה בשעה שניתנו הרוגי ביתר לקבורה, הטוב שלא הסריחו והמטיב שניתנו לקבורה.

שנו בבביתא סדר ברכת המזון ברכה ראשונה הזן שניה ברכת הארץ שלישיית בונה ירושלים רביעית הטוב והמטיב ובשבת מתחיל ברכה שלישיית בנחמה ומסיים בנחמה ומזכיר קדושת היום ולר' אליעזר יכול לאמרה בכרכה שניה או שלישיית או רביעית ולחכמים רק בכרכה שלישיית, ולת"ק יצא בדיעבד גם אם אמרה בכרכה אחרת.

שנו בבביתא שברכת המזון מן התורה שכתוב ואכלת ושבעת וברכת זו ברכת הזן, את ה' אלוקיך זו ברכת הזימון, על הארץ זה ברכת הארץ, הטובה זו ירושלים כמו שכתוב ההר הטוב הזה והלבנון, אשר נתן לך זו ברכת הטוב והמטיב, וברכה לפניו לומדים מק"ו כשהוא שבע מברך ק"ו כשהוא רעב, ולרבי לומדים ברכת הזימון מגדלו לה' אתי והטוב והמטיב תיקנו ביבנה, ולפניו לומדים מאשר נתן לך משעה שנתן לך ולר' יצחק לומדים ברכה לפניו מוברך את לחמך ואת מימך שתברך כשעדיין הלחם קיים, ולר' נתן לומדים ברכה לפניו שכתוב בהמלכת שאל כבואכם העיר כן תמצאון כי לא יאכל העם עד באו כי הוא יברך הזבח ואחרי כן יאכלו הקרואים, והאריכו הנשים שהנשים דברניות ושמואל אמר כדי להביט ביפיו של שאל שהיה משכמו ומעלה גבוה מן העם, ור' יוחנן אמר שאין מלכות שאל נוגעת במלכות שמואל אפילו כמלא נימה.

לר' ישמעאל לומדים ברכת התורה מק"ו שאם מברכים על צרכי שעה ק"ו חיי העוה"ב ולר' חייא בר נחמני משמו שלומדים מגז"ש שכתוב בברכת המזון אשר נתן לך ועל התורה כתוב ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה, לר"מ מהפסוק אשר נתן לך ה' לומדים שמברך על הרעה כמו שמברך על הטובה בכל דין שה' דן בין מדה טובה ובין רעה, לרבי"ב לומדים ברכת התורה מהמלה הטובה שזה נאמר על תורה שכתוב בה כי לקח טוב, הטובה נאמר על ירושלים שכתוב ההר הטוב הזה.

לר"א אם לא אמר ארץ חמדה טובה ורחבה בברכת הארץ ומלכות בית דוד בבונה ירושלים, לא יצא. ולנחום הזקן יש להוסיף ברית ולר' יוסי יזכיר תורה ופלימו אומר שיקדים ברית לתורה שברית נתנה ביי"ג בריתות ותורה רק ג' בריתות.

דף מט ר' אבא אומר שצריך לומר הודאה תחילה וסוף ולא יפחות מהודאה אחת והפוחת מגונה, והחותם מנחיל ארצות בברכת הארץ ומושיע ישראל בבונה ירושלים הוא בור, וברית ותורה בברכת הארץ ומלכות דוד בבנין ירושלים מעכבת. ונחלקו אבא יוסי בן דוסתאי והחכמים אם מזכירים מלכות בברכת הטוב והמטיב שהיא מדרבנן ואינה ברכה סמוכה או שאין צריך להזכיר מלכות שהיא דאורייתא וסמוכה לברכה הקודמת.

שנו בבביתא שלר' יוסי בר יהודה חותם בברכה שלישיית מושיע ישראל ובונה ירושלים וכך סיים רבה בר רב הונא אצל ריש גלותא ורב חסדא אמר לו שרבי אומר שאין חותמים בשני ענינים וחתומים על הארץ ועל המזון נחשב אחד שזה הודאה על הארץ שמוציאה מזון, וכן על הארץ ועל הפירות שהארץ מוציאה פירות, וכן מקדש ישראל והזמנים, מקדש את ישראל שמקדשים הזמנים, וכן מקדש ישראל וראשי חדשים, ושונה מכולם מקדש השבת וישראל והזמנים שזה נקרא ענין אחד שזה ברכה על הקדושה אך מושיע ישראל ובנין ירושלים הם ב' ענינים, והטעם שאין חותמים בשנים שאין עושים מצוות חבילות חבילות.

לרב ששת אם פתח ברחם על ישראל עמך מסיים מושיע ישראל, ואם פתח רחם על ירושלים מסיים בונה ירושלים, ולרב נחמן גם אם פתח בישראל מסיים ירושלים שכתוב בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס ובנין ירושלים תלוי בקיבוץ נדחי ישראל.

ר"ג אמר לר' חסדא שישנה עמו ואמר שאינו יודע אף ברכה רגילה שהוא היה אצל ריש גלותא ורב ששת זקף ידו על צוארו כנחש שהוא לא אמר ברית ותורה ומלכות וכדעת ר' חננאל בשם

רב שאף אם לא אמר ברית ותורה ומלכות יצא, שהרי נשים מברכות גם אם אינן שייכות לברית, ועבדים אינם שייכים לתורה, ומלכות זה נגד רוב הדעות שהזכרת מלכות מעכב, רבה בר בר חנה אמר בשם ר' יוחנן שהטוב והמטיב צריכה הזכרת עוד מלכות, חוץ ממלכות שצריך בכל ברכה, אחד של הברכה עצמה ועוד בשביל בונה ירושלים ואין לומר שיזכיר מלכות גם לברכת הארץ כי זה ברכה הסמוכה, ואומר מלכות כי הזכיר מלכות בית דוד מזכיר גם מלכות שמים, ולרב פפא צריכה עוד ב' מלכויות חוץ משל הברכה.

ר' זירא יושב אחרי רב גידל שאמר לפני רב הונא שאם לא הזכיר רצה בשבת אומר ברוך שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית ברוך מקדש השבת, ואמר לרב הונא שרב אמר את זה אחר הוסיף רב גידל שאם לא הזכיר ביו"ט אומר ברוך שנתן ימים טובים לעמו ישראל לשמחה ולזכרון ברוך מקדש ישראל והזמנים והוא אמרה בשם רב ואח"כ הוסיף שאם לא הזכיר בר"ח אומר ברוך שנתן ראשי חדשים לעמו ישראל לזכרון, ורב גידל הסתפק אם אומר שמחה בר"ח או אם חותם או לא ור' זירא הסתפק אם אמר מעצמו או בשם רבו, כשר"ג שכח להזכיר ר"ח **עמוד ב** והוא חזר לראש אמר לו רב גידל הרי הוא יכול לומר את הברכה הנ"ל, אמר ר"ג שרב מנשיא בר תחליפא אמר שניתן לברך דוקא כשלא התחיל הטוב והמטיב ואם המשיך הטוב והמטיב חוזר לראש.

רב אידי בר אבין אמר בשם רב עמרם בשם ר"ג בשם שמואל שאם לא הזכיר ר"ח בתפילה חוזר, ובברכת המזון אינו חוזר, ושמואל לא הסביר את החילוק אך ההבדל הוא שתפילה היא חובה אך ברכת המזון אינו חובה בר"ח שהרי יכול לא לאכול אך בשבת ויו"ט שנינו שחוזר לראש ברכת המזון אם המשיך הטוב והמטיב כי חייבים לאכול אם לא הזכיר מחזירים אותו.

לר' יוחנן יש להפוך את השיטות במשנה, שלר"מ מכביצה מברכים ולר' יהודה מכזית שהרי לענין יוצא מירושלים ובידו בשר קודש אם עבר את צופים שורף במקומו ואם לא חוזר לשרוף בירושלים ולר"מ חוזר מכביצה ולר' יהודה מכזית, ולאביי אין להפוך במשנה שנחלקו לענין ברכת המזון שלר"מ כתוב ואכלת ואכילה בכל מקום היא מכזית ולר' יהודה לומדים מושבעת ורק מכביצה יש שביעה ולענין בשר קודש נחלקו שלר"מ לומדים חזרה מטומאה ורק מכביצה יש טומאה ולר' יהודה לומדים חזרה מאיסור האכילה שהוא בכזית.

משנה בזימון בשלושה אומר נברך ואם יש שלושה חוץ ממנו אומר ברכו וכן בעשרה אומר נברך לאלוקינו ובעשרה חוץ ממנו אומר ברכו, במאה אומר ה' אלוקינו באלף אומר ה' אלוקינו אלוקי ישראל, ובריבוא אומר ה' אלוקינו אלוקי ישראל אלוקי הצבקות יושב הכרובים, וכן עונים אחריו ברוך ה' אלוקינו אלוקי ישראל וכו' וזה דעת ר"י הגלילי שמברכים לפי רוב הקהל שכתוב במקהלות ברכו אלוקים ה' ממקור ישראל, ולר"ע אין הבדל בין מרובים למועטים כמו לענין ברכו בביהכנ"ס, שאומר ברכו את ה' ולר' ישמעאל אומר ברכו את ה' המבורך. **גמרא** שמואל סובר שלא יוציא אדם את עצמו מן הכלל, ואין להוכיח מהמשנה שכתוב שבג' והוא אומר ברכו,

דף נ א כ"ז נברך עדיף כמו שאמר רב אדא בר אהבה שאמרו אצל רב ששה נחלקים, ואם ברכו היה עדיף אם נחלק ששה אי אפשר לומר ברכו, וכן אומרת הברייתא שאין הבדל בין נברך לברכו אך הנקדנים תופסים על כך, ומהברכות של אדם ניכר אם הוא ת"ח שרבי אמר שהאומר בטובו חיינו הוא ת"ח והאומר מטובו הוא בור ואביי הקשה שדוד אמר ומברכתך יברך, ואמר רב דימי שרק בקשות לא מבקשים הרבה ולענין דברי תורה מבקשים הרבה כמו שכתוב הרחב פיך ואמלאהו, ושנינו שרבי אמר שהאומר בטובו חיינו הוא ת"ח, והאומר בטובו חיים הוא בור, ונהרבלאי אומרים להפך, שחיים עדיף שכולל את כולם, ולהלכה אומרים חיינו, ר' יוחנן אומר שהאומר נברך שאכלנו משלו הוא ת"ח, למי שאכלנו משלו הוא בור, שמשמע שיש כמה שמפרנסים, ורב אחא בר רבא מקשה ממה שאומרים בפסח למי שעשה לאבותינו ולנו את הניסים, אמר רב אשי ששם זה מוכח שה' עושה את הניסים, ר' יוחנן אומר שהאומר ברוך שאכלנו

משלו הוא ת"ח והאומר על המזון שאכלנו הוא בור שהוא לא אומר משל מי, ורב הונא בר רב יהושע אמר שבעשרה שאומר שם שמים מוכח שאומר על ה' וכן רואים במשנה לגבי ריבוא שאומר על המזון ולא אומר משלו.

מה שכתוב במשנה אחד עשרה ואחד עשרה רבוא זה לדעת ר"ע שאין הבדל בין מרובים למועטים ולריה"ג יש חילוק בין עשר למאה ואלף ורבוא, ור"ע דרש את הפסוק במקהלות כר"מ שאפילו עוברים שבמקור אמרו שירה, וריה"ג דורש זאת מהמילה מקור, והלכה כר"ע, וריבוא רב חמא בר בוזי אכלו אצל ריש גלולתא ורב חמא חיפש מאה אמר לו רבינא שאין זה נ"מ כי הלכה כר"ע, ורבא אמר שכשאכלו אצל ריש גלולתא זימנו לעצמם ג' ג' ולא עשו בעשרה כדי שריש גלולתא לא יקפיד ואינם יוצאים מברכת ריש גלולתא שמרוב הציבור אי אפשר לשמוע.

רבה תוספאה אומר שג' שאכלו ואחד בירך הוא מצטרף אחר כך לזמן עמם והם יצאו והוא לא יצא כי אין זימון למפרע.

רפרם בר פפא כשהתפלל בביהכנ"ס באבי גיבר, ואמר בקריאת הס"ת ברכו את ה' וכולם הוסיפו המבורך אמר רבא מדוע אתה נכנס למחלוקת, ונהגו כר' ישמעאל לומר המבורך.

משנה ג' ד' וה' אנשים שאכלו אינם יכולים להתחלק אך ששה נחלקים עד עשרה ועשרה אין נחלקים עד כ', שתי חבורות כשוראים אלו את אלו בבית אחד מצטרפים ואם אין רואים מזמנים, לר"א מברכים הגפן על יין רק כשנותן בו מים ולחכמים גם בלי מים. **גמרא** המשנה באה לומר כדברי ר' אבא בשם שמואל שג' שישבו לאכול יותר אינם יכולים להתחלק אף שעדיין לא אכלו ללישנא בתרא ר' אבא אמר בשם שמואל שג' שאוכלים כל אחד מכרו בכ"ז אין יכולים להתחלק ולרב הונא גם ג' שבאו ממג' חבורות של ג' אנשים שהתחייבו כבר בזימון אין מתחלקים **עמוד ב** ורבא אמר שאם זימנו עליהם במקומם פרח מהם הזימון ורבא מביא ראיה ממטה שנגנבה חציה או שאבדה או שחלקו האחים או שותפים טהורה ואם החזירו מקבלת טומאה מעכשיו וטומאה ראשונה שהלכה לא חזרה, וכן אצללינו כשזימנו כבר פרח ממנו הזימון.

שמש מצרף ב' חבורות אף שאינם רואות.

שנו בברייתא שלר' אליעזר יין ללא מים ברכתו העץ ומותר ליטול ממנו ידים ואם נתן בו מים ברכתו הגפן ולא נוטלים ממנו, ולחכמים גם ללא יין ברכתו הגפן ולא נוטלים בו ידיו, ושמואל שאומר שעושה כל צרכיו בפת כר"א, ור' יוסי בר' חנינא אומר שרבנן מודים שנותנים מים בכוס של ברכה ביאר רב אושעיא שצריך מצוה מן המוכחר, ולרבנן יין בלי מים ראוי לרפואה.

שנו בברייתא ד' דברים נאמרו על פת, לא להניח עליה בשר חי, ולא כוס מלא, ולא לזרקה ולא לסמוך בה קערה, אמימר ומר זוטרא ור' אשי אכלו פת ביחד והביאו לפנים תמרים ומר זוטרא זרק תמר לר' אשי ואמר שרק פת אסור לזרוק וכן כל דבר שנמאס בזריקה, ובברייתא שנו שמוטר למשוך יין בצינורות לקראת חתן וכלה וכן זורקים לפניהם קליות ואגוזים בימות החמה אך לא בימות הגשמים שיש טיט, ופת אסור אף בימות החמה.

רב יהודה אמר שהמכניס אוכל לפיו בלא ברכה אם הוא דבר שנמאס אם יוציאנו, יסלקנו לצד אחד בפיו ויברך, יש ברייתא שכולע ויש ברייתא שפולטויד ברייתא שיסלק לצד ומשקים יבלע ודבר שלא נמאס יוציא ויברך, ודבר שנמאס יסלק לצד.